

TROGIRSKI STATUT O ŽIVOTINJAMA I PROIZVODIMA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

The Statute of Trogir on animals and animal products

Džaja, P., K. Severin., Ž. Grabarević., D. Agičić., I. Vranješ

Sažetak

Trogirski statut čine tri knjige i dvije knjige reformacija, a najstariji datira iz 1322. godine. Prva knjiga sadržava 90 glava među kojima se jedna glava (1%) odnosi na konje, Druga knjiga ima 114 glava od kojih na životinje i životinjske proizvode otpada 17 glava (15,7%), Treća knjiga ima 64 glave od kojih se dvije (7,8%) odnose na životinje i životinjske proizvode, Prva knjiga reformacija ima 88 glava od čega na životinje i proizvode životinjskog podrijetla otpadaju četiri glave (6,8%) i Druga knjiga reformacija ima 86 glava od kojih na životinje i životinjske proizvode otpadaju dvije glave (2,3%). Iz navedenoga proizlazi da Trogirski statut ima ukupno 442 glave. Od 26 glava koje se odnose na životinje i proizvode životinjskog podrijetla, na same životinje otpada 11 glava, proizvode životinjskog podrijetla deset glava, dok su pastiri, način i mjesto čuvanja životinja te obveze pastira i vlasnika životinja opisane u pet glava.

Ključne riječi: Trogirski statut, životinje, proizvodi životinjskog podrijetla

56

Abstract

The Statute of Trogir is divided into three statute books and two reformation books and the oldest dates from 1322. The first book has 90 chapters, of which one chapter (1%) refers to horses. The second book has 114 chapters, of which 17 chapters (15.7%) refer to animals and animal products. The third book has 64 chapters, of which two chapters (7.8%) refer to animals and animal products, The first reformation book has 88 chapters, of which four chapters (6.8%) refer to animals and animal products and the second reformation book has 86 chapters of which two chapters (2.3%) also refer to animals and animal products. From this it follows that the Statute of Trogir has 442 chapters. Of all the 26 chapters devoted to animals and animal products 11 chapters are devoted to animals, 10 to animal products, while shepherds, ways and places for keeping animals and the obligations of shepherds and owners of animals are described in five chapters.

Key words: The Statute of Trogir, animals, animal products

STATUTARNE ODREDBE O ŽIVOTINJAMA

U **prvoj knjizi, 82. glavi** propisano je da knez plati naknadu za svakoga (upotrijebljenog) konja za jahanje u službi Komune, i to po sljedećoj cijeni: do Zadra 40 solida malih, do rijeke na kojoj je Skradin 20, a ako se ta rijeka prijeđe sve do Ostrvice, 30 malih

solida, od Knina sve do Eroha 40 malih solida, do Cetine 20 solida, do Klisa 10, do Solina 10, do Splita 20, do Omiša 10, a dogodi li se da se ide dalje od navedenog mjesta, trogirski je komuna za ono što ide dalje snosila odgovarajuće troškove i za konje onoliko koliko je Kurija smatrala potrebnim. U slu-

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor, dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., docent, dr. sc. Željko GRABAREVIĆ, dr. med. vet., redoviti profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Damir AGIČIĆ, dr. med. vet., Veterinarski ured Slavonski Brod; mr. Ivo VRANJEŠ, dr. med. vet., Veterinarska stanica Križevci

čaju da bi neki konj tom prilikom slomio nogu ili vrat, bez krivnje konjanika, ili uginuo prelazeći rijeku, ili bio nasilno otet, Komuna je bila dužna nadoknaditi štetu vlasniku konja. Ako bi se pak dogodilo da uquine na prirodan način, a ne zbog velikog napora, Komuna nipošto nije bila dužna nadoknaditi navedenu štetu. Iz te je statutarne odredbe vidljivo da su Trogirani u to doba raspoznavali prirodnu i nasilnu smrt te da su na osnovi nje prosuđivali odgovornost za štetu nastalu na konjima.

U **Drugoj knjizi, 38. glavi** propisano je kažnjavanje onih koji su životinje kupovali radi preprodaje. Tako je određeno da ni jedan građanin niti stranac ne smije kupovati na mostu Vage ili u njegovoj blizini škopca ili neku drugu životinju da bi ih izvezao iz grada, i to pod prijetnjom kazne, odnosno globe od 10 malih libara za svaki pokušaj. Svatko je mogao taj prekršaj prijaviti uz dobivanje polovice od propisane globe. U **Drugoj knjizi, 45. glavi** određeno je da nitko ne smije kupovati jarebice, zečeve, kuniće, kokoši, piliće, jaja i šparoge radi preprodaje. Ako bi netko postupio suprotno, plaćao je Komuni 10 malih solida za svaki prekršaj i svaki put. Svatko je mogao prijaviti i svatko je dobivao polovicu od propisane globe.

U **istoj knjizi 61. glavi** propisano je držanje svinje u gradu ili predgrađu zbog čega je naređeno da nitko u gradu ni njegovu prigradu ne smije držati svinju, osim ako bi je držao zatvorenu, pod prijetnjom kazne od 20 solida po svakoj svinji i za svaki prekršaj. Svatko je mogao to prijaviti i za nagradu dobiti polovicu propisane globe.

U **Drugoj knjizi, 78. glavi** propisana je kazna za one koji nisu držali psa na lancu za vrijeme berbe grožđa. Zbog toga je određeno i naređeno da nitko ne smije za čitavo vrijeme dok traje berba grožđa, ako ima životinja ili stada ovaca, volova, ili kojih drugih životinja, držati niti dati da se drže psi na području Trogira, osim na lancu, pod prijetnjom kazne od 20 malih solida za svaki prekršaj. Svatko je mogao prijaviti prekršaj uz dobivanje polovice globe.

U **Drugoj knjizi, 80. glavi** propisana je kazna u slučaju davanja životinja u najam bez znanja vlasnika. Tako je određeno da svaki slobodnjak orač ili nečiji težak koji bi nekome ustupio vola za oranje bez pitanja vlasnika, plati Komuni globu od 50 malih solida, te isto toliko vlasniku vola. Onaj koji bi uzeo u najam volove od toga orača, platio bi Komuni globu od 10 malih solida i još 10 solida vlasniku vola. Ako bi pak na taj način drugome ustupio tovarnu životinju u najam, plaćao je Komuni globu od 10 solida te vlasniku tovarne stoke 10 solida. Ako bi neki slobodnjak uzeo volove u najam od kojega sluga bez njegova i gospodareva pristanka, platio bi 50 soli-

da gospodaru i 50 solida Komuni. Svatko je mogao prijaviti prekršaj uz dobivanje nagrade od polovice spomenute globe.

U **Drugoj knjizi, 94. glavi** propisana je kazna za one strance koji su imali volove i imali pravo na žito, a to bi žito iznosili izvan grada. Određeno je da svi stranci koji imaju svoje volove u trogirskom distriktu radi oranja ili ih tu drže, koji imaju pravo na neku zemlju zbog čega imaju pravo i na neko žito, moraju to žito koristiti, prodavati odnosno raditi što hoće jedino u Trogiru, a onaj tko postupi suprotno plaćao je globu od 20 malih solida.

U **Drugoj knjizi, 100. glavi** propisana je kazna za životinje koje nanesu štetu. Ako je životinja pronađena u vinogradu, vrtu ili na nečijoj zasijanoj njivi kako nanosi štetu, pastir životinje plaćao je onomu koji je štetu pretrpio, i to svu pretrpljenu štetu. Ako pastir nije mogao platiti ili ako nije bilo pastira, vlasnik životinje plaćao je po svakoj životinji, i to po konju ili kobilu 5 malih solida, a po svakom volu ili kravi 10 solida, po magarcu 12 solida, po prascu ili prasici 12 denara, te po svakoj kozi ili ovci 2 mala denara. Polovicu globe dobivala je Komuna, a drugu polovicu prijavitelj prekršaja. Ako prijavitelj nije bio nazočan događaju, mogao je svjedočenjem nazočne osobe dokazati taj prekršaj.

U **Trećoj knjizi, 57. glavi** izneseni su propisi u vezi s kupoprodajom životinja i drugih stvari. Tako je određeno i naređeno ako tko kupi životinje javno ili na mjestu koje nije sumnjivo, odnosno ako kupi neku drugu pokretnu stvar od drugoga, a ne od pravog vlasnika, pa ako netko htjedne pokrenuti spor protiv tog čovjeka koji je dobio navedene životinje ili stvari tvrdeći da one pripadaju njemu po pravu vlasništva, odnosno da su njegove ili da su mu potajno ukradene ili bez njegova znanja otuđene, te ih zato želi dobiti natrag, pa ako posjednik, tj. onaj koji ih je kupio dokaže da ih je kupio na opisan način, onaj koji tuži treba vratiti kupcu vrijednost za te životinje ili stvari. Te se životinje i stvari dadu onomu koji ih traži ako se ipak dokaže da su njegove. Ako tužitelj to ne učini, i ne dokaže da su životinje ili stvari njegove, one tada ostaju u kupca, a Kurija ne smije prisiljavati kupca da ih vrati.

U **Trećoj knjizi, 61. glavi** propisano je pravilo kada se ne plaća naknada za magarca. Ako tko komu uzajmi magarca da bi drugomu prenosio drva ili travu, uz jednaku podjelu dobiti, pa magarac bude nasilno ukraden ili pak uquine na putu, s tim da ga taj nije preko mjere natovario, nije bilo nikakve obveze u naknadi štete. Ali, ako magarca izgubi zbog slabog čuvanja, tada je štetu snosio i nadoknađivao ne vlasnik magarca, nego onaj koji je štetu uzrokovao.

U Prvoj knjizi reformacija, 88. glavi propisana je naknada štete učinjene od životinja. Svaki vlasnik i sluga koji je našao i krupne i sitne životinje bilo koje vrste kako prave štetu ili prelaze preko njihova zemljišta, mogli su to prijaviti i njima se uz zakletvu vjerovalo. Vlasnik životinja plaćao je za svakog vola 40 malih solida, za magarca 20, za sitnu životinju 2 solida. Obvezna je bila naknada učinjene štete.

O PASTIRIMA I NAPASIVANJU ŽIVOTINJA

U Drugoj knjizi, 18. glavi propisana je kazna za onoga tko zataji tuđe životinje. Tako ako je tko na paši našao tuđe živinče, pa ga skrivajući zatajio vlasniku, nadoknađivao je štetu i plaćao komuni globu od 10 malih libara.

U Drugoj knjizi, 101. glavi propisano je kažnjavanje onih koji pasu životinje unutar određenih granica. Tako je određeno da nitko ne smije držati niti pasti životinje unutar ovih granica: od Pećine koja se nalazi na brdu Vlaška pa do Crnog dola i preko mora poviše Trogira, to jest iznad trogirskog polja, a podrazumijeva se da su tu granice: Ličaj, Kneževa gomila, Bijaći i čitavo brdo Krban, sve do Straže. Jedino su volovi za oranje, magarci, konji i tegleća marva te životinje za klanje smjeli slobodno u svako vrijeme boraviti i pasti unutar tih granica. Životinje kojima je to bilo zabranjeno smjele su tu boraviti kada se dovode radi striženja ili pojenja, ili zbog nevremena, ili straha od štete, odnosno zle čeljadi, ali i tada samo s dopuštanjem trogirске kurije. Za prekršaj se plaćala kazna od 5 malh libara.

U Drugoj knjizi, 102. glavi propisan je način davanja i primanja stoke radi ispaše te slučajevi kažnjavanja gospodara životinja i njihova pastira. Tako je propisano da je svatko tko daje i povjeri nekome sitnu stoku radi paše, kao i onaj koji je na pašu primi, dužan i mora dati odnosno primiti je pod sljedećim uvjetima: pastir je dužan i mora dati vlasniku životinje dva dijela grube vune i sira, a samo treći dio može zadržati za sebe. Ipak, janjce od tih životinja dužan je dati i ustupiti u potpunosti kao što je to do tada bilo. Vlasnici pak životinja dužni su i morali su dati svojim pastirima za njihovo izdržavanje svake godine 10 modija ječma, te isto tako potrebnu tegleću marvu kojom će uvijek moći dognati sir i koristiti te životinje. Vlasnici životinja bili su dužni i morali su svake godine dati pastirima na blagdan, odnosno na blagdane Gospodnje i sv. Martina 20 komada kruha i jednu galetu vina. Pastirima je bilo dopušteno da prilikom svakog spomenutog blagdana ubiju jednu od tih životinja radi vlastite prehrane, s time da vlasniku, odnosno vlasnicima u danima tih svetkovina dadu i dostave kože tih zaklanih životinja i četvrtinu

od tih životinja. Vlasnici životinja također su dužni prilikom blagdana Tri kralja dati jedan kolač i pola galete vina. Isto tako, naređeno je da svatko tko primi na pašu neke sitne životinje na trećinu, morao je dobiti za svoj trud treći dio njihovih prinosa, a ako neka od povjerenih životinja uquine, dužan je držati i pasti njihove jaganjce tako da na kraju godine ili roka mora dati i vratiti vlasniku životinja isti broj koji je primio. Vlasnik životinja koji ih je povjerio radi ispaše na trećinu, nikako ni iz koga razloga ne smije dati išta od navedenoga, već snositi samo dva dijela troškova u povodu povjeravanja ovaca, i to za tovarnu marvu ili druge nužne izdatke. Isto tako, vlasnik treba dati spomenutim pastirima i svakomu od prije spomenutih jednoga vola s kojim će orati i sijati na svoj trošak i uz vlastite izdatke. Vlasnik će također dati četvrtinu sjemena i nadoknaditi četvrtinu svih izdataka učinjenih za vrijeme žetve i ništa drugo. A spomenuti pastiri trebaju dati četvrtinu požnjevenog žita. Također, spomenuti pastiri ne smiju prodati ili nekome ustupiti gnojivo bez dopuštenja vlasnika životinja. Sve to i pojedino prije spomenuto mora se primjenjivati pod prijetnjom kazne, odnosno globe od 5 libara. Nijedan se pastir ne smije zadržavati u gradu ili prigradu, pa ni onaj koji mora doći tu, nego samo četiri dana tjedno, a ne više. Svaki je ovčar koji stigne izvana s teglećom marvom dužan prije nego bilo gdje ode doći kući vlasniku životinja pod prijetnjom globe. Sve kože uginulih ovaca i jaganjaca dužni su predati vlasniku životinja. Svake godine na blagdan sv. Marije treba obnoviti ugovor o povjeravanju navedenih životinja radi paše. Nitko ne smije donositi niti dati vino pastirima kojima su životinje povjerene jer su se kažnjavali gospodar i pastir. Isto tako, ako se neka od tih životinja izgubi na kraju godine ili roka, treba vjerovati čelnikovoј izjavi protiv tih pastira. A ako bi među njima postojao spor, treba potpuno vjerovati čelniku, kao da je to dokazano s vjerodostojnim svjedocima.

U Prvoj knjizi reformacija, 74. glavi propisana su pravila davanja životinja na ispašu pastirima. Svaki onaj koji bi htio drugome dati da vodi životinje na ispašu, a osobito sitne, morao se pridržavati sljedećeg: te životinje morao je predati sa žigom i oznakom broja te uz javnu ispravu koja mora sadržavati broj životinja, a bravar i pastiri morali su dobiti trećinu prirasta, odnosno rasploda. Onoliko koliko bi nedostajalo od prvotno predanih životinja, moralo se svake godine dopuniti s prirastom do primljene količine, uz to da bravar i pastir moraju dobiti treći dio sira, vune, prirasta, a vlasnik životinje dva dijela.

Drugi način davanja životinja na pašu:

Svaki vlasnik životinja mora dati čelniku i pastirima na svakih stotinu životinja jedan medij ječma i, makar bi bilo mnogo životinja, samo jednog vola za oranje, četvrtinu sjemena i četvrtinu izdataka za obavljanje žetve. Vlasnik životinja mora dobiti četvrtinu žita zbog korištenja njegova gnoja. Bravar i pastiri moraju dobiti samo četvrtinu sira i vune, a ne pripada im ništa prirasta. Isto tako, bilo koji čelnik, bravar ili pastir, bez obzira na položaj i spol, ne smije se niti usuditi nekim načinom pod nekim izgovorom ili izlikom imati, držati ili posjedovati u trogirskom distriktu uz gospodareve životinje i svoje vlastite, više od jedne četvrtine (gospodarevih). Ako bi tko imao više od toga, sve što bude imao iznad mora mu se oduzeti. Nijedan bravar ili pastir ne može i ne smije se usuditi iz bilo kojeg razloga ili pod bilo kojom izlikom držati i pasti krave ili telad, čiji god bili, blizu staja pod prijetnjom oduzimanja. Od tih životinja jedna polovica treba pripasti prijavitelju, a druga Komuni. Čelnik i pastir dužni su tri puta godišnje položiti vlasniku životinja ako im ga on bude tražio i ne mogu se pozvati na čekanje do blagdana Velike Gospe. Međutim, ako bi se između vlasnika i čelnika pojavila neka nesuglasica o broju životinja, treba vjerovati zakletvi gospodara životinja, i o predanim životinjama i o njihovom prirastu. Isto tako, gospodar životinja dužan je na blagdane Svih svetih, Sv. Martina i za Božić dati bravaru i pastirima na svakih 100 životinja dva kruha i jednu galetu vina. A taj čelnik s pastirima može za svaku tu svetkovinu zaklati jednu životinju koju hoće, ali kožu zaklane životinje mora dati vlasniku životinja pod prijetnjom kazne. Svaki je čelnik dužan i mora imati najmanje jednog pastira na svakih 100 životinja, a ti pastiri moraju stalno biti kod životinja. Nijedan pastir ne smije bez dopuštenja vlasnika životinje nekome dati ili pokloniti nešto mlijeka od tih životinja ili njihova priploda pod prijetnjom kazne. Nijedan čelnik niti pastir ne smije držati kod sebe čovjeka koji je Vlah ili stranac sa životinjama ili bez njih. Ako čelnik ili pastir primi životinje od drugoga, bez obzira na to čije bile, bez zatraženoga i postignutog dopuštenja od gospodara životinja, ovaj je ovlašten te životinje uzeti i iskoristiti za svoje potrebe. Isto tako, gubitak dviju životinja godišnje na svaku stotinu životinja ide na teret vlasnika životinje bez mogućnosti ikakva sudskog utvrđivanja. Dogodi li se da je gubitak više od dvije životinje na svaku stotinu, tada je sam čelnik dužan i mora od svojih životinja nadoknaditi izgubljene. Ako bi čelnik kazao nešto protiv nekog pastira, treba vjerovati čelniku u nazočnosti pastira. Makar rekao da je izgubio više životinja, valja vjerovati da je pastir toliko izgubio. Svaki je čelnik ili pastir dužan svakoga tjedna donijeti gospodaru stada kože ugi-

nulih životinja sa znakom ili žigom vlasnika i barem jednu četvrtinu crknute životinje kako bi vlasnik mogao saznati od čega je životinja uginula. Ne donese li kože crknutih životinja u spomenutom roku od osam dana, tada gospodar stada nije dužan uzeti te kože u račun, pa makar bile sa znakom ili žigom tog vlasnika. Također, svaki pastir ili čelnik dolazeći u Trogir natovarenim magarcem ili sam noseći teret, mora i dužan je skinuti teret kod kuće u kojoj vlasnik stanuje, pod prijetnjom kazne. Vlasi koji ne drže životinje trogirskih građana moraju izaći iz trogirskog distrikta. Osim toga, da bi se svakoj bolesti našao odgovarajući lijek, naređeno je da nijedan čelnik, pastir ili bravar ne smije boraviti ili stanovati u nekom selu trogirskog distrikta ili na dobru nekog trogirskog građanina ako se ne bi mogao nagoditi da pase životinje svog gospodara ili nekoga trogirskog građanina pod prije izloženim uvjetima, pod prijetnjom gubitka svih svojih životinja, nego mora stanovati u gradu ili prigradu sljedećih šest godina i ne smije svoje životinje dati drugome na ispašu u trogirskom distriktu ili na imanju nekog trogirskog građanina za čitavo vrijeme od tih 6 godina. Ako je netko postupao drugačije oduzimala mu se sva sitna i krupna stoka od čega je polovica išla komuni.

U Drugoj knjizi reformacija, 48. glavi navedene su životinje koje smiju pasti na otoku Čiovu. Zakupnici daće od mesarnice mogu napasivati stoku na tom otoku, a zakupnici su, pod izlikom da drže stoku za potrebe mesnice, tu držali stoku za vlastiti račun povećavajući broj torova i crpeći odatle hranu za stoku, te dobivali priplod, sir, vunu a da se zbog toga nije povećavala daća niti se utjerivao veći iznos prilikom davanja daća od mesnice u zakup u korist prejasne duždevske mletačke vlasti. Tako se taj otok upropaštava i potpuno pustoši na način da ni u slučaju potrebe ne može biti ni od kakve koristi za trogirsku komunu, već je na njezinu najveću štetu i teret. Trebalo je u vezi s time nešto poduzeti. Ubuduće ni jedan zakupnik daće mesnice niti itko drugi, bez obzira na svoj društveni stupanj i položaj, ne smije se usuditi ni drznuti napasivati ili dati na pašu nikakvu krupnu ni sitnu stoku na otoku Čiovu osim konja građana i stanovnika distrikta te volova za oranje i magaraca, pod prijetnjom gubitka svih ostalih životinja koje bi bile zatečene na paši i plaćanja 50 solida za svaku krupnu životinju koja se nađe u prekršaju te 20 solida za svaku sitnu životinju.

PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

U Drugoj knjizi, 36. glavi opisuju se kažnjavanje onih koji ne plate daću za zaklane životinje kao i način plaćanja daća. Tko god u gradu bude prodavao meso

ubijenih ili zaklanih životinja, treba kao daću platiti trogirskoj komuni po svakom volu i kravi 5 malih solida, za jelena što ga bude prodao u mesnici 5 solida, za prasca ili prasicu 4 solida, za ovna ili ostrizhenog janjca 6 malih denara, za ovcu, kozu, kozu, jarca, ovna i druge sitne životinje 16 malih denara. Tko ne plati spomenutu daću onoga dana kada proda meso, kao globu mora isplatiti Komuni 10 malih solida i dvostruku daću. Isto tako, nitko niko nije smio iznositi izvan trogirskog distrikta nikakvo meso živih ili zaklanih životinja za koje nije plaćena daća, osim ako je prije tu daću platio od 40 malih libara za svaki prekršaj, te ako je platio dvostruki iznos spomenute daće.

U **Drugoj knjizi, 37. glavi** propisano je kažnjavanje mesara koji prodaju meso suprotno statutarnim odredbama i utvrđenom redu, to jest načinu prodaje na malo. Onaj koji prodaje meso mora prodavati libru volovskog ili kravljeg mesa po 2 mala denara, a ne skuplje, libru mesa oderanog prasca po 4 denara, a neoderanog po 5 denara, libru mesa oderane krmače po 3 denara, a neoderane po 4 denara i ne skuplje, libru mesa uškopljenog ovna po 4 denara, a libru usoljenog mesa krmače po 5 denara, četvrt ovce, koze, ovna, jarca, škopca po 28 denara i ne skuplje, glavu tih sitnih životinja po 6 denara, kao i utrobu s krvlju i noge po 6 denara. Onaj tko postupi suprotno mora za svaki prekršaj platiti komuni globu od 100 malih solida. Svatko može prijaviti prekršaj i dobiti polovicu od naplaćene globe. Isto tako, nijedan prodavatelj mesa ne smije uskratiti prodaju na malo vaganjem volovskog, kravljeg, mesa od prasca, krmače i škopca, bilo u većoj bilo u manjoj količini, svim onima koji ga hoće kupiti. Ne smije se odbiti rezati na četvrtine meso drugih životinja niti prodavati pola četvrti ili tri dijela, ili samo jedan dio četvrti, već prema tome koliko siromašnije osobe budu htjele kupiti. Tko bi uskratio ili postupio suprotno navedenome, plaćao je spomenutu globu. Svatko je mogao prijaviti taj prekršaj, a za nagradu je dobivao polovicu navedene globe. Komuna je bila dužna osigurati daske na kojima se prodavalo meso.

U **Drugoj knjizi, 39. glavi** propisano je kažnjavanje onih koji prodaju meso izvan mesnice. Naređeno je da se nitko ne usudi prodavati svježe meso osim u komunalnoj mesnici, a tko bi postupio suprotno, morao bi platiti Komuni globu od 5 malih libara. Svatko može taj prekršaj prijaviti i za to dobiti polovicu globe. Suho ili usoljeno meso može se prodavati drugdje, a ne u mesnici, s tim da se ipak to radi uz dopuštenje onoga koji je uzeo u zakup naplatu komunalne daće. Ako bi tko prodavao na drugi način, plaćao bi navedenu kaznu. Svatko je mogao prijaviti prekršaj i dobivao je polovicu navedene kazne.

U **Prvoj knjizi reformacija, 7. glavi** propisano je da se stoka koja je kupljena unutar određenih granica oko grada prodaje na malo u mesnici. Zapovjedenno je da su svi građani, i građani i stranci, koji kupuju neku životinju od onih čije meso se jede, dužni tu životinju ili te životinje prodavati ili dati da se prodaju na malo u mesnici trogirske komune. Ako te životinje ili tu životinju kupe od stijena Pantana do joha, ili od stijena Pantana prema jugu do drugog dijela ili strane otoka Čiova koliko pogled seže preko mora, i od spomenutih joha prema vratima sv. Ciprijana na otoku Čiovu do drugog dijela ili strane tog otoka, plaćali su kaznu od 5 libara malih za svaku životinju i za svaki put.

U **Trećoj knjizi reformacija, 68. glavi** naređeno je da se meso prodaje uz vaganje. Imajući u vidu veoma veliku potrebu za mesom u gradu i trogirskom distriktu, te njegovu nestašicu, što je za građane i druge osobe vrlo nepogodno, odlučuje se da se meso prodaje samo u mesnici i nigdje drugdje, i to upotrebom teške mletačke libre. Meso koje se prodavalo po 6 parvula treba prodavati po 8, a meso koje se prodavalo za 9 parvula, treba prodavati za 1 solid, i tako razmjerno ostale vrste.

U **Drugoj knjizi, 42. glavi** propisano je kažnjavanje ribara i način prodaje ribe. Naređuje se da ribari prodaju na sljedeći način: libra ugora, jegulja, murina i trilja mora se prodavati po 5 malih denara, a ne skuplje, libra pak ostalih riba koje imaju ljuske i koje teže više od pola libre mora se prodavati samo po 4 denara, a ako su lakše od pola libra, moraju se prodavati samo po 3 denara, libra cipala, palamida, skuša i ostalih sličnih riba mora se prodavati na isti način kao i riba koja ima ljuske. Libra pak liganja mora se prodavati po 3 denara, libra sklata, hobotnice, sipe i pasa po 2 denara, libra mačke, kamenjare, raža i sličnih po jedan i pol denar. Ako tko postupi suprotno, mora Komuni platiti 5 libara. Svatko smije prijaviti prekršaj uz zakletvu i za to je dobivao polovicu navedenoga iznosa. Također se naređuje da nitko ne smije prodavati ribu drugdje osim u trogirskoj luci, i to od samostana Braće propovjednika pa do mosta kojim se ide na otok Čiovo.

U **Prvoj knjizi reformacija, 11. glavi** propisan je način prodaje ribe i davanja daće. Određeno je da ribari i građani te oni što stanuju u Trogiru moraju ubuduće Komuni platiti šesti dio od donesene ribe, a stranci moraju plaćati osmi dio. Ribari i trogirski građani te oni što stanuju u Trogiru, budu li prodavali ribu drugdje, na bilo kojemu mjestu, a ne u Trogiru, dužni su platiti, odnosno dati šesti dio ribe ili novca za vrijednost te ribe sljedećeg dana nakon što brodom pristanu u Trogir pod prijetnjom dvostruko veće ka-

zne. Polovica kazne pripada Komuni, a druga polovica zakupniku daća od prodaje ribe. Zakupnik ubiranja daće od prodaje ribe ne smije od ribara tražiti svoj dio prije negoli se riba proda. Ako bi ribari željeli prije prodati svu ribu, tada zakupnik mora dobiti svoj dio u novcu. Međutim, ako bi mu ribari htjeli dati njegov dio u ribi, tada taj zakupnik smije uzeti, a kad svoj dio dobije u ribi, dužan ga je prodati po ovim pravilima. Zakupnik daće za svoj dio ribe ili bilo tko drugi kome će pripasti dio od broda, ili lađice, ili mreže, ili na drugi način te svi ribari iz Trogira i građani i stranci, morali su svu ribu iz svog dijela, svježu prodati, u cijelosti, istoga dana kada s ribom pristignu u luku, te su dužni tu ribu potpuno rasprodati istoga dana kada dođu u Trogir. Ribu nisu smjeli soliti, niti je pohraniti, niti prenijeti, niti odnijeti kući ili na drugo mjesto, niti je dati da se odnese osim za vlastite potrebe. Onoga dana kada se riba odnese u luku, dužni su i moraju je prije negoli je počnu prodavati iskrcati na mjesto gdje se riba može prodavati, i tek nakon toga prodavati. Prodavatelji ribe morali su stajati na nogama i nisu smjeli ništa imati na glavi. Ako je tko postupao drugačije, Komuni je plaćao globu od 20 malih solida za svaku ribu i svaki put te mu je sva riba oduzeta.

U **Drugoj knjizi, 46. glavi** govori se o kažnjavanju žena koje peru i češljaju vunu na trgu. Ako koja žena, prodajući nešto na trgu, prede ili češlja vunu, treba platiti Komuni globu od 5 malih solida. Svatko je to mogao prijaviti uz dobivanje naknade od polovice propisane globe.

U **Drugoj knjizi, 56. glavi** govori se o kažnjavanju onih koji odlažu gnojivo na nepropisan način. Ako tko odlaže gnojivo kod gradskih zidina izvan grada, gubi to gnojivo i plaća Komuni 20 malih solida.

U **Drugoj knjizi, 60. glavi** govori se o kažnjavanju onih koji razastiru kože na zabranjenim mjestima. Zapovjedbno je da nitko ne smije kod Čiovsog mosta prati rublje niti ga prostirati te da nitko na kopnenom mostu ne smije prostirati kožu ni rublje. Ako tko postupi suprotno, kao globu mora komuni platiti 5 malih solida za svaki prekršaj. Svatko je mogao prijaviti prekršaj i dobiti polovicu od propisane globe.

LITERATURA

- Rismondo, V.: Statut grada Trogira. Književni krug. Split, 1988.

32nd World Veterinary Congress

13-17 September 2015

Istanbul Congress and Exhibition Center,
İSTANBUL, TURKEY

www.wvcistanbul2015.com

